

Relationships between vertical and horizontal individualism/collectivism self construal's and autonomous, relatedness, autonomous-related self at university student

Üniversite öğrencilerinde benlik kurguları, yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ile ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik arasındaki ilişkiler

Mehmet Ertuğrul Uçar¹

Abstract

Most of the relevant research and conceptualization has occurred within individualism-collectivism. Kağıtçıbaşı suggests that self can be defined as autonomous, relatedness, and autonomous-related self in Turkish cultural contexts. Triandis make the distinction between vertical and horizontal individualism/collectivism. Vertical collectivism includes perceiving the self as a part of a collective and accepting inequality. Horizontal collectivism includes perceiving the self as a part of the collective, but seeing all members of the collective as the same; thus equality is stressed. Vertical individualism includes the conception of an autonomous individual and acceptance of inequality. Horizontal individualism includes the conception of an autonomous individual and emphasis on equality. In light of the literature the aim of this study is to examine whether vertical and horizontal individualism/collectivism and self construal's predict autonomous, relatedness, and autonomous-related self at university student. The research group consisted of 236 (66.7% female, 33.3% male) university students. To collect data the autonomous, relatedness, and autonomous-related, self construal and vertical and horizontal individualism/collectivism scales

Özet

Literatürde Bireycilik ve toplulukçuluk üzerine çok sayıda araştırma ve kavramsallaştırma oluşmuştur. Kağıtçıbaşı Türk toplumuna ve sanayileşen toplumlara özgü yeni bir model öne sürmüştür. Türk kültüründe benliği özerk, ilişkisel ve özerk ilişkisel olarak tanımlamayı önermektedir. Triandis Yatay ve dikey bireycilik /toplulukçuluk ayrımı yapmıştır. Dikey toplulukçulukta benlik, bir topluluğun parçası olarak algılanır bu toplulukta eşitsizlik kabul edilir. Yatay toplulukçulukta benlik, bir topluluğun parçası olarak algılanır ancak topluluğun tüm üyeleri aynı ve eşit olarak görülür. Dikey bireycilik özerk birey ve eşitsizliğin kabul edilmesi anlayışından oluşur. Yatay bireycilik özerk birey ve eşitliğe vurgu anlayışından oluşur. Literatürden hareketle bu araştırmanın amacı Üniversite öğrencilerinde Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğun ve benlik kurgularının, özerk, ilişkisel, özerk-ilişkisel benliği yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Araştırma grubu 236 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır (%66.7 kadın, %33.3 erkek). Verileri toplamak için özerklik, ilişkisel, özerk-ilişkisel, benlik kurgusu ve Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Korelasyon katsayısı ve Yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır.

¹ Assist. Prof. Dr., Aksaray University; Faculty of Education; Guidance and Psychological Counseling; ertugrulucar@gmail.com

were used. To analyze the data Pearson Correlation and a structural equation model were used. Overall, we found that vertical and horizontal individualism/collectivism a significantly predict autonomous, relatedness, and autonomous-related self. Specifically, vertical individualism significantly predicted autonomous-related self. Individuals, who have autonomous-related self, feel equal in status with others in groups.

Keywords: Self ; Individualism; Collectivism.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Analiz sonuçları, özerklik, ilişkisellik, özerk-ilişkisel, benlik kurgusu ve Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk, full model oluşturmak için veriler ile uyumlu olduğunu göstermiştir. Genel olarak Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk benlik kurgusu, özerklik, ilişkisellik, özerk ilişkiselliği yordamıştır. Özellikle yatay bireycilik özerk ilişkisellik benliği anlamlı olarak yordamıştır. Bu bulgu özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanların kendilerini ait hissettikleri gruptaki tüm bireyleri ile aynı ve eşit olarak gördüklerine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Benlik; Bireycilik; toplulukçuluk.

GİRİŞ

Bireycilik ve toplulukçuluk olgularının yapısı ve insan davranışları üzerindeki etkisi hakkında sosyoloji, antropoloji, politika, ekonomi gibi farklı alanlarda ve çok farklı boyutlarda araştırmalar yapılmıştır. Psikoloji alan yazınına bakıldığında zaman özellikle 1980'lerden sonra sosyal psikoloji ve kültürel psikoloji alanında bireycilik ve toplulukçuluk yapıları üzerine çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007; Triandis, 1995; Oyserman ve ark., 2002). Bu konu üzerindeki çalışmalarda belli başlı eğilimler öne çıkmaktadır. Bu eğilimlerden birincisinde, Batı kültürü ve toplumları bireyci dünyanın geri kalanı, özellikle Asya toplumları: Çin, Hindistan Japonya toplulukçu olarak ele alınmaktadır. İkinci eğilimde, Batı ülkelerindeki göçmenler örneğin ABD'deki Asya ve İspanyol kökenliler toplulukçu olarak değerlendirilmektedir. Bir diğer öne çıkan eğilim, Modern sanayileşmiş, şehirleşmiş hızlı değişen toplumlar bireyci; tarıma dayalı, kırsal alanda yaşayan, geleneksel toplumlar toplulukçu olarak ele alınmaktadır. Bir başka eğilim, Bütün kültürlerde üst sınıfta yer alanlar bireyci; orta ve alt sınıfta yer alanlar toplulukçu olarak değerlendirilmektedir (Berry ve ark., 2015; Singelis ve ark. 1995). Araştırmalara genel olarak bakıldığında, insanlar arası ilişkilerin yapısı, iletişim süreci sağlıklı yaşam, bireyin sahip olduğu değerlerin özellikleri, politik sistemin yapısı gibi çok sayıda kültürel öğenin bireycilik ve toplulukçulukla ilişki araştırılmıştır (Singelis ve Brown, 1995). Bireycilik ve toplulukçuluk bireyin duygu durumu, dış dünyadaki olguları algılayış biçimini, güdülenme biçimlerini ve toplumsal yaşamdaki tüm rollerinin yapısını da etkilemektedir. (Cross ve ark., 2011)

Bireycilik ve toplulukçuluk ayrımına göre, toplulukçular kendilerini bir grubun parçası olarak tanımlarlarken, bireyciler kendilerini gruptan ayıran benlik kavramları üzerinde odaklanırlar. Toplulukçular bireysel amaçlarını grubun amaçları ile uyumlu hale getirmeye çalışırlar ve onlar için grubun amaçları bireyin amaçlarından daha önemlidir. Bireyciler ise kişisel hedeflerini grubun hedefleri ile uyumlu hale getirmeye çalışmazlar ve onlar için bireysel hedefler grubun hedeflerinden daha önceliklidir (Markus ve Kitayama, 1991). Toplulukçular için bir sosyal davranışların nasıl yapılacağını normlar, algılanan görevler ve yükümlülükler belirler. Bireyciler için bir sosyal davranışın nasıl yapılacağını en iyi belirleyen şey, birey tarafından üretilmiş tutumlar ve içsel süreçlerdir. Toplulukçu için ilişkiler çok önemlidir. Hatta bu ilişkinin maliyeti karından çok fazla olsa bile ilişkiyi devam ettirir. Bireyciler için ise ilişkinin maliyeti karından fazla ise ilişki biter (Singelis, 1994).

Kültürleri bireyci ve toplulukçu olarak tanımlamak, bireyin sosyal davranışlarını anlamada ve gelecekte ne yönde davranacağını tahmin etmede son derece işlevseldir. Ancak bir kültürde yaşayan insanları doğrudan bireyci ya da toplulukçu olarak değerlendirmenin doğruluğu sorgulanmıştır (Kağıtçıbaşı, 2007; Oyserman ve ark., 2002; Triandis, 1999). Kültürün belli bireyler ve belli bağlamlar

üzerinde açıkça bireyci ve toplulukçu olma yönünde baskısı olmaktan çok, zaman zaman ortaya çıkan yumuşak bir etkisi var gibi görünmektedir. Aynı kültür içinde yaşayan bireylerin bazılarının bireyci, bazılarının toplulukçu olabilmesi bunu göstergesidir. Ayrıca bireylerin yakın ilişkilerinde, aile ve dostluk gibi, toplulukçu olarak davranırken duygusal olarak uzak ilişkilerinde, ticari ilişkilerinde bireyci olarak davranmaları bunun bir diğer göstergesidir(Berry ve ark., 2015).

Bireyler kendilerini bireyci, toplulukçu olarak ya da iki kutuptan birine yerleştirerek tanımlamazlar. Belli bir kültür içinde yaşayan bireylerin her ne kadar hepsi bireyci ve toplulukçu olmasa da kültürün, yarışmacı olma, bağımsız olma, kendini diğerleri ile olan ilişkiler biçiminde tanımlama gibi belli özellikleri bireylere dayattığı açıktır(Triandis,1999).

Sosyal psikoloji bakış açısına göre toplumları bireyci ve toplulukçu olarak ayırmak mümkün değildir çünkü birey toplulukçu bir kültürde olup kendisini bireyci olarak algılayıp o yönde davranabilir; öte yandan bir birey, bireyci bir kültür içinde olup kendisini toplulukçu olarak hissedip o yönde davranabilir. Bundan dolayı sosyal psikoloji ve kültürel psikolojide bireyci ve toplulukçu toplumlar ayrımından çok, özerk benlik ya da bağımsız benlik; ilişkisel benlik ya da karşılıklı bağımlı benlik kavramları kullanılmaktadır. Bu kavramlar bireyin kendisini nasıl tanımladığını ve algıladığını belirtmektedir(Triandis,1999). Birey ilişkisel benliğe sahip ise ya da kendisini daha çok o yönde algılıyorsa, özerk benlik ile ilgili öğeler bu bireyde ikinci planda kalır. Bu nedenle özerk benlik ve ilişkisel benlik bireylerde her iki yapının da bulunduğu ancak birinin diğerine göre baskın olduğu bir yapılanmayı belirtmektedir. Triandis (1995)'e göre bireycilik ve toplulukçuluk, içinde yaşanılan kültürün ya da o bireyin etkilendiği alt kültürün, bir özelliği olarak, bireyi etkileyip bireyin benliğinin bir parçası haline gelmektedir. Bireycilik ve toplulukçuluk bireyin benliğinin bir parçası olduğu için bir bireyin benliğinde toplulukçuluk ve bireycilik izlenip ölçülebilir.

Özerklik ve ilişkisel benlik yapısını ölçmek için geliştirilen Singelis'in(1994) benlik kurgusu ölçeği özerklik ve ilişkisel benlik belli bireylerde bulunan yapılar olarak değil, aynı bireyde her ikisinden de özellikler barındıran ancak bir boyutu baskın olan tutumu ölçmeyi amaçlamaktadır. Kağıtçıbaşı(2007) Singelis'in bu amaçla geliştirdiği ölçeğin bireyleri özerk ve ilişkisel olarak iki kutba ayırdığı özerklik ve ilişkisel benliğin aynı anda olabileceği durumları ölçmediğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra yapılan araştırmalar, bazı bireyci bireylerde örneğin Amerikalılarda kendine güven ve yarışmacılığa aşırı vurgu yapılırken diğer bireycilerde bunun olmadığını göstermiştir. Bazı toplulukçularda gruba uyum grup için kendini feda etmek çok önemli iken(örneğin Japonlar) diğerlerinde bu durum gözlenmemiştir. Triandis (1995), bu konudaki literatürü ayrıntılı olarak gözden geçirip bu olgulardan hareketle yatay bireycilik, dikey bireycilik, yatay toplulukçuluk, dikey toplulukçuluk ayrımı yapmıştır. Triandis'in ayrımında eşitlik ve yarışmacı olmak, fedakârlık, statüye verilen önem, bireyler arası güç mesafesi, hiyerarşi gibi değerleri dikkate almıştır(Triandis 1995).

Yatay toplulukçulukta birey, kendisini bir iç grubun parçası olarak görür. Bu kültürel örüntüde benlik grubun tüm üyelerinin tam olarak birbiri ile eşit olduğu bir iç grubun üyesi olarak algılanır. Yatay toplulukçulukta benlik, diğer benliklerle karşılıklı bağımlıdır kişi kendini grubu ile tanımlar ancak tüm grup üyeleri aynı olarak algılanır. Bireyin diğer bireyler ile eşit olması temel kültürel örüntüdür(Triandis 1999; Triandis ve Gelfand 1998; Singelis ve ark. 1995). Dikey toplulukçulukta birey kendini bir iç grubun parçası olarak görür ancak bu iç grupta grup üyeleri birbirinden farklıdır ve bazı grup üyelerinin statüsü diğerlerinden yüksek olarak görülür. Birey benliğini diğer benlikler ile karşılıklı bağımlı ama farklı olarak görür. Eşitsizlik bu kültürel örüntüde kabul edilir ve birey kendini, diğerleri ile aynı olarak görmez. İç gruba hizmet etmek ve fedakârlık bu kültürel örüntüde çok önemlidir(Triandis 1999; Triandis ve Gelfand 1998; Singelis ve ark. 1995). Yatay bireycilik, bireyin kendisini özerk olarak varsaydığı ancak az ya da çok diğer bireyler ile eşit statüde kendini gördüğü kültürel örüntüdür. Kişi benliğini bağımsız ama diğer benlikler ile aynı olarak görür, bundan dolayı eşitliğe vurgu yapar(Triandis 1999; Triandis ve Gelfand 1998; Singelis ve ark. 1995). Dikey bireycilikte birey benliğini özerk olarak varsayar ancak herkesten kendisini farklı olarak görüp eşitsizliği kabul eder. Benlik diğer kişilerden bağımsızdır ve diğer benliklerden farklı olarak algılanır. Yarışmacılık bu kültürel örüntüde en önemli göstergedir. Yapılan analizlerde

Amerikalı öğrenciler için en önemli faktör yarışmacılık ve kendine güvendir(Triandis 1999; Triandis ve Gelfand 1998; Singelis ve ark. 1995).

Triandis (1995), ABD ve Fransa'yı dikey bireyciliğe; İsveç ve Avustralya'yı yatay bireyciliğe; Hindistan ve geleneksel Yunan toplumunu dikey toplulukçuluğa; İsrail'in Kibutzlarını yatay toplulukçuluğa örnek olarak düşünülebileceğini belirtmiştir.

Yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk yapılarının politik sistemler ile de ilişkili olabileceği iddia edilmiştir(Triandis 1999; Berry ve ark., 2015). Rokeach (1973) özgürlük ve eşitlik değerlerine farklı biçimlerde dayanan dört politik sistem önermiştir. Komünizmde eşitlik yüksek, özgürlük düşük; faşizmde hem eşitlik hem özgürlük düşük; liberal demokraside özgürlük yüksek, eşitlik düşük; sosyal demokraside hem özgürlük hem eşitlik yüksektir. Yatay toplulukçuluk uç örnek olarak komünizme karşılık gelmekte, yumuşak düzeyde ele alındığında İsrail'deki Kibutzlara karşılık gelmektedir. Dikey toplulukçuluğun uç örneği Nazi Almanya'sına karşılık gelmekteyken, yumuşak düzeyde geleneksel köylere karşılık gelmektedir. Örneğin Hindistan'daki köylerde köyün yaşlıları köyün yönetimi üzerinde son derece güçlü bir şekilde söz sahibidirler. Manastırlarda, kült liderlerin olduğu yerlerde, teokratik yönetimlerde otoritenin hiyerarşik olarak sıralanmasına vurgu vardır. Böyle sosyal ortamlarda yatay toplulukçuluk hakimdir. Yatay bireycilik örüntüsü Avustralya ve İsveç'te bulunmuştur(Singelis ve diğerleri. 1995). Bunun en tipik örneği Feather(1992) "uzun gelincik" çalışmasıdır. Başarıları ile sivrilmiş insanlar, hoş karşılanmaz ve bu insanların küçükte olsa bir açıkları yakalanıp gözden düşürülürler. Dikey bireycilik batı özellikle ABD'nin aşırı yarışmacı Pazar ekonomisinde bulunmaktadır(Singelis ve ark. 1995).

Singelis'in(1994) Benlik kurguları (Özerk, ilişkisel) özerklik ve ilişkiselliği kendini başkalarından ayırma ve başkaları ile bütünleşme boyutunda ele almaktadır. Singelis (1994) Özerk Benlik kurgusunu: kişinin kendisini başkalarından ayıran bireysel özelliklere, bireysel mutluluk ve bireysel kararlara özellikle de özgün olmaya vurgu yapma ile tanımlamıştır. İlişkisel benliği ise özellikle grupla işbirliği yapma, karar alırken diğerlerini dikkate alma, mutlu olmanın grupla ilişkilendirilmesi özelliklede gruba uyumlu olma olarak tanımlamıştır. Yatay ve dikey bireycilik ve toplulukçuluk eşitlik ve bağımsızlık yarışmacılık değerlerini öne çıkararak bireylerin benliklerini ölçmektedir(Triandis, 1999).

Daha önce de belirtildiği gibi Kültürler bireyci ve toplulukçu şeklinde saf olarak bulunmaz farklı kültürlerde bu örüntülerin hepsi farklı oranlarda bulunduğu ifade edilebilir. Örneğin Japon toplumunda yatay toplulukçuluktan çok, dikey toplulukçuluk daha fazla oranda bulunabilir. Ayrıca sosyal psikoloji bakış açısından yakışıldığında bireyler, bu örüntülerin her birini farklı sosyal ortamlarda ya da zamanlarda kullanabilirler. Burada sosyal durum ya da bağlamın gücü bireylerin asıl tutumlarını sergilemelerine engel olabilir. Ancak sosyal psikolojideki tutum araştırmalarının da ortaya koyduğu gibi ortamdaki baskıya rağmen kişi tutumunu sergiliyorsa o tutum gerçekten çok güçlü bir tutumdur(Taylor, Peplau, Sears, 2007)

Kağıtçıbaşı'na göre toplumların bireyci ve toplulukçu olarak ayrılıp batı toplumlarını bireyci diğerlerini toplulukçu olarak değerlendirmek şeklindeki yaklaşım tarzı, ideolojik ve batı merkezli düşünme eğilimini yansıtmaktadır. Toplumlari ve bireyleri, bireyci ve toplulukçu olarak ikiye ayırmak mümkün değildir(Kağıtçıbaşı, 2007). Özerklik ve ilişkiselliğin her ikisi de insanın temel ihtiyacıdır. Kağıtçıbaşı'na göre özerklik ve ilişkiselliğin temelinde iki boyut bulunmaktadır: eylemlilik(agency) ve kişiler arası mesafe. Eylemlilik kişinin kendi iradesi ile bir işi yapabileceği inancına sahip olarak harekete geçmesidir. Eylemlilik, özerkliğin yerine kullanılmaktadır ancak özerliğin olması için eylemlilik gereklidir. Eylemliliğin zıttı heteronom olmak yani bireyin kendisini diğer bireyler ile aynı olarak görmesidir. Kişiler arası mesafe kişinin benliğini diğer benliklerden ne derece uzak gördüğünü ifade eder. Kişiler arası mesafe bir bireyin benliğinin diğer bireyler ile ilişkisel mi yoksa ayrı mı gördüğünü belirtmektedir. Eğer kişiler arası mesafe fazla ise bireyin benliğinin iyi tanımlanmış sınırları vardır buna karşın kişiler arası mesafe düşükse birey kendisini diğer bireylerle bağlantılı ve bütünleşmiş olarak görür(Kağıtçıbaşı, 2007).

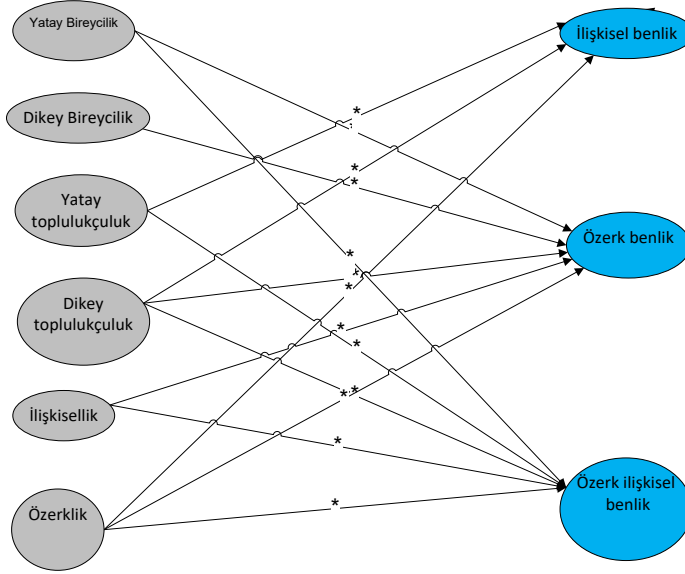
Kağıtçıbaşı özerklik ve ilişkisellik incelemesine gelişimsel boyutu eklemekte, aile yapısının değişmesi ve bu ailede yetişen çocuğun benlik kurgusunun değişimini, incelemeye dahil etmektedir. Ayrıca tarihsel ve sosyal değişimi de dikkate alarak bu değişimlerin benlik kurgusu üzerindeki etkisini de dikkate almaktadır. Türkiye’de sanayileşme ve şehirleşme ile beraber aileler çekirdek aileye dönüşmüştür. Bu durum çocuk sayısının azalmasına ve çocuğa verilen değerin değişmesine yol açmıştır. Tarım toplumlarında ise geniş ve çok çocuklu aileler vardır bu ailelerde çocuk tarlada çalışmak ve yaşlılıkta anne babaya bakmak için bir ekonomik yatırım aracı olarak görülmektedir. Tarım toplumlarında genellikle ve ataerkil değerlere dayalı toplumlarda, birey ile ailenin bütünlüğünü destekleyen bir "karşılıklı bağımlı" benlik kurgusuna sahiptir (Kağıtçıbaşı, 1998). Sanayi ve şehir toplumlarında ise özerk ya da bağımsız benlik ortaya çıkar. Türk toplumunda, sanayileşme ve şehirleşmenin yol açtığı çekirdek aileden hareketle Kağıtçıbaşı yeni bir model öne sürmüştür. Buna göre sanayileşme ve şehirleşme, fiziksel anlamda özerkliği getirmekle birlikte, bireyler duygusal olarak ailelerine bağılıdır. Öte yandan artan ekonomik refah, anne babaların çocuklarını kırsal kesimde olduğu gibi maddi yatırım aracı olarak görmekten uzaklaştırmıştır. Ancak çocuğa duygusal yatırım artmış ve çocuk sayısının azalması, kadının aile içinde değer kazanması ve azalan erkek çocuğu tercihi ile beraber çocuk, psikolojik olarak değerli görülmeye başlanmıştır. Ancak duygusal olarak yakınlık ya da yakın olma isteği ortadan kalkmamış, karşılıklı duygusal bağıllık bir değer haline gelmiştir. Bu durum hem toplulukçu hem bireyci özelliklerin bir arada görüldüğü özerk-ilişkisel benlik yapısına yol açmıştır (Kağıtçıbaşı, 1996). Bu modelde Özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları vardır. Özerk benlik bireycilik ya da bağımsız benliğe karşılık gelmekte ilişkisel benlik toplulukçuluk ya da ilişkiselliğe karşılık gelmektedir. Türk toplumu büyük ölçüde özerk-ilişkisel benlik kurgusundadır.

Kağıtçıbaşı (2016) yatay bireycilik ile özerk ilişkisel benlik arasında paralellik olduğunu ayrıca yatay toplulukçulukla ilişkisel benlik arasında; dikey bireycilikle özerklik arasında paralellik olduğunu belirtmiştir. Ancak Kağıtçıbaşı özellikle yatay ve dikey bireycilikle özerk ilişkisel benlik arasındaki ilişkileri empirik bir araştırma bulgusundan hareketle değil; kuramsal ya da mantıksal bir analizle değerlendirmektedir.

Singelis’in(1994) Benlik kurguları (Özerk, ilişkisel) özerklik ve ilişkiselliği kendini başkalarından ayırma ve bütünleşme boyutunda ele almaktadır. Kağıtçıbaşı’nın(2007) belirttiği gibi Türk toplumu sanayileşme ve çocuğa verilen değerin değişmesi ile beraber daha farklı bir yapıya sahiptir. Yatay ve dikey bireycilik ve toplulukçuluk eşitlik ve bağımsızlık değerlerini öne çıkararak bireylerin benliklerini ölçmektedir. Ayrıca bireyin diğer bireyleri kendisi ile aynı ve farklı görmesi yani eşitlik ve hiyerarşi boyutuna odaklanmaktadır. Kültürlerarası psikoloji içindeki yaklaşımlar açısından bakıldığında, hem Singelis’in benlik kurguları hem de Triandis’in yatay ve dikey bireycilik toplulukçuluk yaklaşımı evrensellik iddiasında olan çalışmalardır. Kağıtçıbaşı’nın ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel benlik yaklaşımı yerel yani belli bir kültüre özgü olan özellikleri ortaya çıkarmaya çalışan kültürel psikoloji yaklaşımıdır(Berry ve ark., 2015). Türk kültürünü yansıtan özerk- ilişkisellik benlik ile bu özellikler arası ilişkinin incelenmesi özerk ilişkisel benlik boyutun evrensel bir yönü olup olmadığını ortaya çıkararak alan yazına katkı sağlayabileceği gibi, bu değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve gücü hakkında da bilgi verebilir.

Bu araştırmanın temel amacı Singelis’in özerk ve ilişkisel benlik kurguları, Triandis’in yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk yapılarının, ilişkisel benlik, özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik biçimlerini yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu bağlamda, bu araştırmada kuramsal açıklamalar dikkate alınarak bu değişkenleri içeren bir path modeli kurulmuş ve test edilmiştir. Aşağıda araştırmanın hipotez modeli ve hipotezleri sunulmuştur;

Sekil 1: Hipotez model

1. Yatay bireyciliğin özerk benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
2. Yatay bireyciliğin özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
3. Dikey bireyciliğin özerk benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
4. Dikey bireyciliğin özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
5. Yatay toplulukçuluğun İlişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
6. Yatay toplulukçuluğun özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
7. Dikey Toplulukçuluğun İlişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
8. Dikey Toplulukçuluğun özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
9. İlişkisel benlik kurgusunun ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
10. Özerk benlik kurgusunun ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminde özerk ve ilişkisel benlik kurguları ile yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluğunun, ilişkisel benlik, özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik üzerindeki etkisini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeline dayanarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır. Araştırmada, ilgili değişkenlerin üniversite öğrencilerinde Özerk, ilişkisel, özerk-ilişkisel benlik üzerindeki etkilerini içeren bir yapısal eşitlik modeli geliştirilip test edilmiştir.

2.1. Araştırma Grubu

Katılımcıların tamamı Aksaray Üniversitesi’nde eğitim alan öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireyler, “18-26 yaş aralığında (beliren yetişkinlik döneminde) olmak” durumu dikkate alınarak, amaçlı (purposive) örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örneklemede araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal

bilgilere ve kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu örneklemenin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almak ve evrenin araştırma problemine en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmaktır (Sencer, 1989,s:111). Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 285 katılımcıya uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin çoğunu boş bırakan (en az % 5'ini) ya da merkeze kayma hatalarının gözlemlendiği toplam 44 kişi veri setinden çıkarılmıştır. 241 kişi üzerinde yapılan uç değer analizleri sonucunda da 7 gözlem analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak, araştırma grubu Aksaray üniversitesinde öğrenim görmekte olan 236 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların %66,7 kız %33,3 erkektir. Çalışma grubundaki katılımcıların yaşları 18-26 arasında değişmektedir ($\bar{X}$ yaş=20.45; Sd: 1,70).

2.2. Veri Toplama Araçları

Benlik biçimlerini ölçmek için Kağıtçıbaşı (2005) tarafından geliştirilen ilişkisellik, özerklik, özerk-ilişkisel ölçekleri kullanılmıştır. Ölçekler 9'ar maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 5 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir.

İlişkisel ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .65, Özerlik ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .68, Özerk-ilişkisel ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .74 olarak bulunmuştur. Her bir ölçekten alınan toplam puana göre bireylerin özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik durumlarına ilişkin değerlendirme yapılmaktadır.

Benlik kurgularını ölçmek için Singelis (1994) tarafından geliştirilmiş Wasti ve Erdil(2007) tarafından adaptasyonu yapılmış Benlik Kurgusu Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek ilişkisellik ve özerklik boyutlarını ölçen 15 er maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 7 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir. Özerklik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı; .75 ilişkisellik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .73 olarak bulunmuştur.

Yatay Bireycilik/Toplulukçuluk Dikey Bireycilik/Toplulukçuluğu ölçmek için Singelis ve ark tarafından geliştirilen Wasti ve Erdil(2007) tarafından adaptasyonu yapılmış İndicol ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 37 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 5 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçeğe bu çalışmada tekrar faktör analizi yapılmış yapılan faktör analizi sonucunda 33. üncü madde hiçbir faktöre yüklenmediği için analiz dışı bırakılmıştır. Yapılan faktör analizinden sonra, Yatay bireycilik, Dikey Bireycilik, Yatay toplulukçuluk ve dikey toplulukçuluğu ölçen her biri 9 ar maddeden oluşan dört boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Yatay bireyciliğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80; dikey bireyciliğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80; yatay toplulukçuluğun cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80 ve dikey toplulukçuluğun cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .72 olarak bulunmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri SPSS 17.00 ve LISREL 8.7 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. Özerk ve İlişkisel Benlik Kurguları; Yatay ve Dikey Bireycilik/Toplulukçuğun, İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisel benlik biçimlerini yordadığına ilişkin yapısal eşitlik modeli oluşturulmuştur.

2.4.Süreç

Araştırmada veriler, bireysel uygulama ve grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler üniversitede ders saatleri içinde dersin yürütücüsünün izni ve yardımıyla toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması 30-40 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Aksaray ilinde Nisan 2016- Mayıs 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

3.BULGULAR

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Betimsel İstatistikler

	$\bar{X}$	Ss
İlişkisel Benlik	32.01	4.27
Özerk Benlik	25.45	4.44
Özerk -İlişkisel Benlik	33.07	5.15
Yatay Bireycilik	35.06	4.68
Dikey Bireycilik	28.36	5.45
Yatay Toplulukçuluk	34.30	4.34
Dikey Toplulukçuluk	32.61	4.42
Özerk benlik kurgusu	53.61	6.64
İlişkisel benlik kurgusu	51.09	6.29

İlişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik biçimleri ile özerk ve ilişkisel benlik kurguları; Yatay ve Dikey bireycilik toplulukçuluk arasındaki ilişkiler aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisel Benlik Biçimleri ile Özerk ve İlişkisel Benlik Kurguları; Yatay ve Dikey Bireycilik/Toplulukçuluk Arasındaki İlişkiler

	İlişkisel Benlik	Özerk Benlik	Özerk-İlişkisel Benlik	Yatay Bireycilik	Dikey Bireycilik	Yatay Topluluk	Dikey Topluluk	Özerk benlik kurgusu	İlişkisel benlik kurgusu
İlişkisel Benlik	1	-.349**	.478**	.170**	-.136	.393**	.219**	.074	.126
Özerk Benlik		1	.064	.115	.036	-.306**	-.343**	.100	-.378
Özerk -İlişkisel Benlik			1	.379**	-.104	.227**	.045	.203**	-.036
Yatay Bireycilik				1	.257**	.330**	.251**	.356**	.222**
Dikey Bireycilik					1	.052	.345**	.356**	.222**
Yatay Toplulukçuluk						1	.484**	.310**	.479**
Dikey Toplulukçuluk							1	.292**	.556**
Özerk benlik kurgusu								1	.211**
İlişkisel benlik kurgusu									1

** p<0.01

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, özerk ilişkisel benlik ile yatay bireycilik arasında orta düzeyde olumlu bir ilişki vardır. İlişkisel benlik ile yatay toplulukçuluk arasında orta düzeyde olumlu bir ilişki;

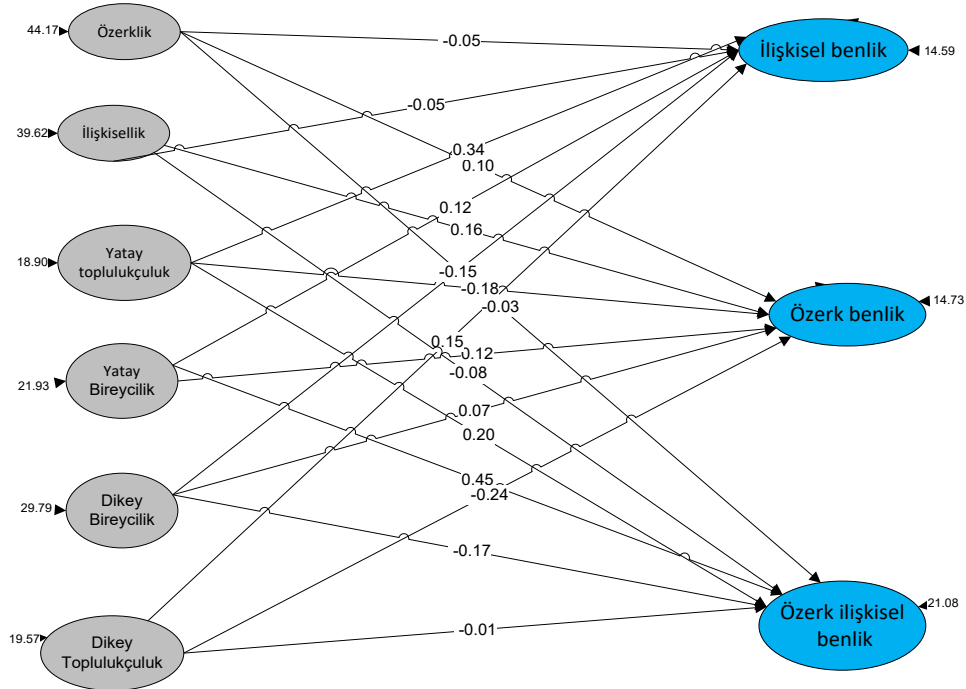
ilişkisel benlik ile dikey toplulukçuluk arasında düşük düzeyde bir ilişki vardır. Özerk benlik ile yatay ve dikey toplulukçuluk arasında negatif yönde orta düzeyde ilişki vardır. Yatay toplulukçuluk ve dikey toplulukçuluk ile ilişkisel benlik kurgusu arasında orta düzeyde ilişki vardır. Aşağıda model analizine ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 3. Modele Ait İyi Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
χ^2/sd	20.39
GFI	.94
CFI	.90
NFI	.91
NNFI	.92
RMR	.0060
RMSEA	.029

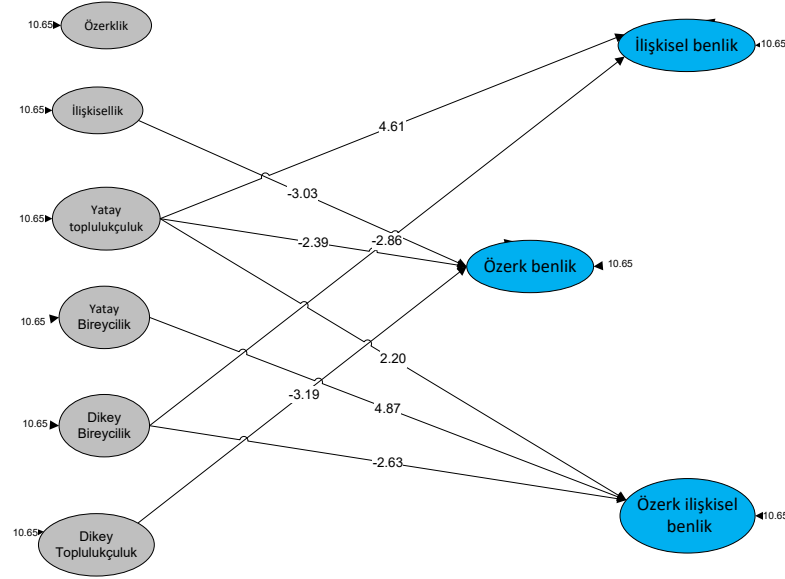
Özerk ve İlişkisel Benlik Kurguları; Yatay ve Dikey Bireycilik/Toplulukçuluk, İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisel benlik biçimlerini yordadığına ilişkin model oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonucunda Özerk ve İlişkisel Benlik Kurguları; Yatay ve Dikey Bireycilik/Toplulukçuluk, İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisel benlik biçimlerini arasında data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($\chi^2/sd = 20.39$, GFI = .94, CFI=.90, NFI= .91; RMSEA = .029, $p=0.001$). χ^2 değeri yüksektir(20.39) ancak χ^2 değeri örneklem büyüklüğüne aşırı duyarlıdır. Özellikle 200 üzerindeki örneklerde bu değer aşırı hassas olduğu için RMSEA; GFI, CFI, NFI değerlerine bakılır (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010:268, Şimsek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 2: Özerk ve İlişkisel Benlik Kurguları; Yatay ve Dikey Bireycilik/Toplulukçuluk, İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisel benlik biçimlerini yordadığına ilişkin oluşturulan nihai model

Chi-Square=61.18, df=3, P-value=0.00000, RMSEA=0.0292

Şekil 3: Nihai model t değerleri

Chi-Square=61.18, df=3, P-value=0.00000, RMSEA=0.029

Şekilde de görüldüğü gibi, Yatay bireycilik Özerk-ilişkisel benlik ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .46$, $p < .001$, $t=4.87$). Yatay bireycilik ile ilişkisel benlik ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=1.54$); Yatay bireycilik ile özerklik arasında ilişki çıkmamıştır ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=1.54$).

Yatay toplulukçuluk da özerk-ilişkisel benlik ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .20$, $p < .001$, $t=2.20$) ayrıca Yatay toplulukçuluk ilişkisel benlik ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .34$, $p < .001$, $t=4.61$). Yatay toplulukçuluk ile özerk benlik ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.18$, $p < .001$, $t=-2.89$) ancak değerler eksi çıkmıştır, yani ilişki ters yöndedir. Bu bulgu Yatay toplulukçuluk arttıkça özerk benlik düşmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Dikey bireycilik ile ilişkisel benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.15$, $p < .001$, $t=-2.86$) ancak değerler eksi çıkmıştır, yani ilişki ters yöndedir. Bu bulgu dikey bireycilik arttıkça ilişkisel benlik düşmektedir şeklinde yorumlanabilir. Dikey bireycilik ile özerk-ilişkisel benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.17$, $p < .001$, $t=-2.63$) bu bulguda da ancak değerler eksi çıkmıştır, yani ilişki ters yöndedir. Bu bulgu Dikey bireycilik arttıkça özerk-ilişkisel benlik düşmektedir şeklinde yorumlanabilir. Dikey bireycilik ile özerk benlik arasında ilişki çıkmamıştır ($\beta = .07$, $p < .001$, $t=1.40$).

Dikey toplulukçuluk ile özerk benlik ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.24$, $p < .001$, $t=-3.19$) ancak değerler eksi yöndedir. Bu bulgu Dikey toplulukçuluk arttıkça özerk benlik düşmektedir şeklinde yorumlanabilir. Dikey toplulukçuluk ile ilişkisel benlik ($\beta = .15$, $p < .001$, $t=1.93$) ve özerk ilişkisel benlik ($\beta = -.001$, $p < .001$, $t=-0.12$) arasında ilişki çıkmamıştır.

İlişkisel benlik kurgusu ile özerk benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.16$, $p < .001$, $t=-3.03$) ancak değerler eksi yöndedir. Bu bulgu İlişkisel benlik kurgusu arttıkça özerk benlik düşmektedir şeklinde yorumlanabilir. İlişkisel benlik kurgusu ile ilişkisel benlik ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.96$) ve özerk ilişkisel benlik ile ilişkisel benlik ($\beta = -.03$, $p < .001$, $t=-0.46$) arasında ilişki çıkmamıştır.

Özerk benlik kurgusu ile ilişkisel benlik ($\beta = .05$, $p < .001$, $t=-0.96$) özerk benlik ($\beta = .10$, $p < .001$, $t=-1.88$) ve özerk ilişkisel benlik ($\beta = -.03$, $p < .001$, $t=-0.46$) arasında ilişki çıkmamıştır.

4. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları incelendiğinde, Yatay bireyciliğin Özerk ilişkisel benlik ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir ($\beta = .46$, $p < .001$, $t=4.87$). Kağıtçıbaşı'na(1998) göre Türk toplumu hem toplulukçu hem bireyci özelliklerin bir arada görüldüğü özerk-ilişkisel benlik yapısının hakim olduğu bir toplumdur. Özerk ilişkisel benlikte duygusal olarak diğerleri ile yakın olmak önemli aynı zamanda bağımsız olmak ön plandadır. Bu benlik yapısında hem özerk hem ilişkisel benlik özellikleri bir arada bulunmaktadır. Özerkliğin sonucu olarak birey hem bağımsız karar almayı kendini diğerlerinden ayrı görmeyi önemsemekte hem de başkalarının düşünceleri kendini yakın hissettiği bireyler ile birlikte olmayı önemsemektedir (Kağıtçıbaşı, 2016). Yatay bireycilik, bireyin kendisini özerk olarak gördüğü ancak az ya da çok diğer bireyler ile eşit statüde kendini gördüğü kültürel örüntüdür(Triandis, 1996; Singelis ve ark. 1995). Bu bulgudan hareketle Türk toplumunda bireylerin eşitlik değerine sahip olduğu değerlendirilebilir. Kişi ait olduğunu hissettiği iç gruptaki tüm bireyleri eşit olarak görmektedir. Dolayısı ile dikey bireycilikte olduğu gibi özerk ama kendisini diğerlerinden farklı olarak algılamamaktadır. Bu benlikte Birey kendisini ve diğerlerini eşit olarak algıladığı için sınırları açıkça belli bir benlik algısına sahip olduğu halde, başkaları ile birlikte olmak ve kararlarını alırken başkalarının görüşlerini dikkate almaktadır yorumu yapılabilir. Özerk ilişkisel benlikteki: “Çok yakın ilişkiler içindeki kişi, kendi kararlarını verebilir, Yakınlarının düşüncelerine önem vermek, kendi düşüncelerini göz ardı etmek anlamına gelir, Bir kimse hem yakınlarına bağlı olabilir, hem de fikirleri ayrı olduğunda fikrine saygı duyulmasını isteyebilir” (Kağıtçıbaşı, 2007) şeklindeki maddelere bakıldığında, kişiler arası mesafenin sonucu olan bağımsızlığa, karşın bu maddelerdeki diğerlerini önemsemenin, diğer bireyleri bireyin kendisi ile eşit olarak algılamasının sonucu olarak oluştuğu şeklinde değerlendirilebilir. Bu bulgudan hareketle özerk-ilişkisel benliktekilerin, belirtildiği gibi dikey bireycilikte olduğu gibi yarışmacılık aşırı ölçüde kendine güven özellikleri sergilemediği yorumu yapılabilir.

Dikey bireycilik özerk ilişkisel benliği yordamıştır; ancak ilişki ters yöndedir($\beta = -.17$, $p < .001$, $t=-2.63$). Bu bulgudan hareketle dikey bireyciliğin temel özellikleri olan rekabetçi olma, bireyler arası statü farklılıklarına vurgu yapmak, kendini diğer bireylerden tamamen farklı kılaacak özellikleri ortaya koyma eşitlik değil statü farklılıklarına vurgu yapma (Triandis ve Gelfand, 1998), arttıkça özerk-ilişkisel benliğin düştüğü yorumu yapılabilir. Özerk ilişkisel benlikte birey kendini diğerlerinden farklı görmekte ama eşitsizliğe vurgu yapmamaktadır(Kağıtçıbaşı, 2016). Özerk ilişkisel benlikte yarışmacılık, bireyler arası eşitsizliğin kabul edilmesi değil yardım ve işbirliğinin öne çıktığı ve herkesin eşit olarak görüldüğü sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma bulgularına göre yatay toplulukçuluk özerk-ilişkisel benliği yordamıştır ($\beta = .20$, $p < .001$, $t=2.20$). Yatay toplulukçulukta birey kendisini ait hissettiği bir iç grubun parçası olarak görmekte ancak grubun tüm üyelerinin tam olarak birbiri ile eşit olarak algılanmaktadır. Bu kültürel örüntüde benlik diğer benliklerle karşılıklı bağımlı olmasına karşın, diğerleri ile aynı özellikler sahip olarak algılanır(Triandis,1996). Bu bulgudan hareketle özerk-ilişkisel benliğin bireyci özelliğine ek olarak, aynı zamanda var olan toplulukçu yönünde(Kağıtçıbaşı, 2016) de diğer bireyler ile eşit olmanın ön planda olduğu yorumu yapılabilir.

Özerk benlik kurgusu Özerk-ilişkisel benliği yordamamıştır ($\beta = -.03$, $p < .001$, $t=-0.46$). Kağıtçıbaşı'nın(2007) belirttiği gibi her ne kadar Singelis'in(1994) benlik kurgusu ölçeği insanlarda hem özerklik hem ilişkisel boyutunun ikisinin de aynı anda bulunacağı çerçevesinde geliştirilmiş olsa da, ölçek iki kutuplu olarak bireyleri özerk ve ilişkisel olarak ayırmakta bireylerin her iki boyutu aynı anda sergileyecekleri maddeler bulunmamaktadır. Özerk ilişkisel benlikte bireyler hem özerk hem ilişkisel özelliklerini aynı anda sergiledikleri için bu beklenen bir durumdur.

Yatay toplulukçuluk ilişkisel benliği yordamaktadır ($\beta = .34$, $p < .001$, $t=4.61$). Triandis'e(1996) göre yatay toplulukçulukta birey kendisini iç grup üyeleri ile eşit olarak algılar. Bu bulgu, Türk toplumunda ilişkisel benlik içinde olanların da kendilerini diğerleri ile eşit gördüğü hiyerarşi ve grup için kendini feda etmek eğiliminin düşük olduğuna işaret etmektedir. İlişkisel benlik kurgusu ile ilişkisel benlik arasında ilişki çıkmaması da Benlik kurgusu ölçeğinde ($\beta = -.05$, $p < .001$, $t=-0.96$) eşitlik boyutunu dikkate almaması ile açıklanabilir.

Dikey bireycilik ile özerk benlik arasında ilişki çıkmamıştır ($\beta = .07, p < .001, t=1.40$). Dikey bireycilik, eşit olmama ve bireyler arasında statü farklılıkları kabul edildiği, yarışmacılık bireysel amaç, mutluluk ve hırsların öne çıktığı bir benlik algısıdır (Triandis, 1999). Araştırmanın bu bulgusu Türk kültüründe özerklik boyutunda da kendini diğerlerinden tamamen farklı kılan özellikler üzerinde odaklanıp eşitsizliği kabul ederek statü ve yarışmacıya vurguyu aşırı yapmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Singelis'in (1994) Özerk benlik kurgusu da özerk benliği yordamamıştır. Korelasyon tablosu incelendiğinde de .10'luk bir korelasyon vardır yani ilişki yoktur. Singelis'in Özerk Benlik kurgusu ölçeği kişinin kendisini başkalarından ayıran bireysel özelliklere bireysel mutluluk ve bireysel kararlara özellikle de özgün olmaya odaklanmayı özerklik olarak ele almaktadır. Kağıtçıbaşı'nın (2007) özerklik ölçeği de aslında aynı özelliklere odaklanarak özerk benliği ölçmeye çalışmaktadır. Bu iki ölçek arasında ilişki çıkmaması Kağıtçıbaşı'nın özerk benlik yapısında özgünlüğe vurgu yapmaması ile açıklanabilir. Singelis'in ilişkisel benlik kurgusu ile Kağıtçıbaşı'nın ilişkisel benlik biçimi arasında da ilişki çıkmamıştır. Bu bulgu da Kağıtçıbaşı'nın İlişkisel benlik biçiminde fedakarlık, gruba uyum özelliklerini dikkate almamış olması ile açıklanabilir.

Dikey toplulukçuluk özerk benliği ($\beta = -.24, p < .001, t=-3.19$) ve yatay toplulukçuluk özerk benliği ($\beta = -.18, p < .001, t=-2.89$) ters yönde yordamıştır. Yatay ve dikey toplulukçulukta birey kendisini bir grubun parçası olarak algılamaktadır. Bu benlik biçiminde eşitlik ve statüye yaklaşım bakımından farklı olsalar da sonuçta birey kendini bir grubun parçası olarak algılamaktadır (Triandis ve Gelfand, 1998). Özerk benlikte bağımsız olmak ve kendini başkalarından ayırmak ön plandadır (Kağıtçıbaşı, 1998) bu özellikler dikkate alındığında bu benlik algıları ile özerk benlik biçimi arasında ilişkinin ters yönde çıkması beklenen bir sonuçtur.

Genel olarak bakıldığında yatay bireycilik ve özerk ilişkisel benlik arasında ilişki vardır. Bu durum özerk ilişkisel benlik biçiminde, eşitliğin, statü olarak diğer bireylerden farklı değil, kendini diğerleri ile aynı görmenin önemli olduğunu göstermektedir. Buna göre Türk kültüründe kişi kendini bağımsız bir birey olarak görmekte, ancak yarışma, başkalarından tamamen farklı olmak, özgünlük değil, eşitlik ön plana çıkmaktadır. Yatay/ dikey bireycilik ve toplulukçuluk ile Kağıtçıbaşı'nın benlik biçimleri arasında ilişkilerin olması bu benlik biçimlerindeki değerler, özellikle eşitlik statüyü kabul etme gibi boyutların evrensel bir yönü olduğuna işaret etmektedir.

Dikey ve yatay toplulukçuluk/bireycilik politik yönelimler ile ilişkilendirilmektedir. İlişkisel, özerklik özerk-ilişkisel benlik yapılarının politik yönelimler ile ilişkisi araştırılmalıdır.

Daha önce değinildiği gibi başarıları ile sıvırlan insanlara yatay bireycilik içinde olanlar hoş karşılanmamaktadır. Eşitlik ve benzerlik ön planda olunca bu durum beklenen bir sonuçtur. Türk toplumunda başarıları ile sıvırlan insanlara nasıl bakıldığı araştırılmalıdır.

Farklı değerler ile İlişkisel, özerklik özerk-ilişkisel benlik yapıları arasındaki ilişkiler özellikle özerk benlikle değerler arasındaki ilişkiler araştırılmalıdır.

Kağıtçıbaşı'nın yaklaşımı benlik biçimlerinde gelişimsel bir boyut olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırma farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş kesitsel bir araştırmadır. Boylamsal olarak tekrarlanmalıdır.

Kaynakça

- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Breugelmans, S. M., Chasiotis, A., Sam, D. L. (2015). *Kültürlerarası psikoloji araştırma ve uygulama*. (Çev.Ed.Leman Pınar Tosun.2015). Ankara: Nobey Yay.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Cross, S. E., Hardin, E. E., Gercek-Swing, B. (2011). The what, how, why, and where of self-construal. *Personality and Social Psychology Review* 15(2) 142-179
- Çokluk, Omay, Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş., (2010). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik*. Ankara: Pegem A.

- Feather, N. (1992, January). Global self-esteem and the fall of high achievers: Australian and Japanese comparisons Paper delivered at the 4th Regional Congress of the International Association of Cross-Cultural Psychology, Katmandu, Nepal.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1993). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: McGraw-Hill.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1, 180-186.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji, Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*, İstanbul:YKY
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and Relatedness in Cultural Context. Implications for Self and Family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, vol 36,4; 403-422. Sage pub
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). Family, self, and human development: Theory and application (2. baskı) . Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2016). *Benlik Aile ve İnsan gelişimi*, İstanbul: Koç Üniversitesi yay
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kim, U., Triandis, H. C., Kağıtçıbaşı, C., Choi, S. C., & Yoon, G. (1994). Individualism and collectivism: Theory, method, and applications, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Markus, H. R., ve Kitayama, S. (1991). Culture and self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98, 224-253
- Oyserman, D., Coon, H. ve Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1). p: 3-72.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A., Sears, D. O. (2007). *Sosyal Psikoloji*. (çev. Ali Dönmez). İstanbul: İmge yay.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder, CO: Westview.
- Triandis, H. C. (1999). Cross-cultural psychology, *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 127-143.
- Triandis, H. C. (1996). The psychological measurement of cultural syndromes. *American Psychologist*, 51(4), 407-415.
- Triandis, H. C. & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 118-128.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York, NY: Free Press.
- Sencer, M. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent self-construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580-591.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. S., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research*, 29, 240-275.
- Singelis, T. M., & Brown, W. J. (1995). Culture, self, and collectivist communication: Linking culture to individual behavior. *Human Communication Research*, 21, 354-389.
- Şimşek, Ö., (2007). *Yapısal Eşitlik Modellesine Giriş*. Ankara: Ekinoks yay.
- Wasti, S. A, Erdil, E. S. (2007). Bireycilik ve toplulukçuluk değerlerinin ölçülmesi: Benlik kurgusu ve INDCOL ölçeklerinin Türkçe geçerlemesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7. pp. 39-66

Extended English Abstract

Objective: Most of the relevant research and conceptualization has occurred within individualism-collectivism. In cross cultural and social psychology point of view use dependence-interdependence self rather than individualism-collectivism. In this approach dependence-interdependence are how individuals feel and behave regardless individuals live in which society and part of society. However the meanings attributed to dependence-interdependence caused to confusion in explaining individual's behavior and attribute, like individualism-collectivism. Therefore Kağıtçıbaşı suggests that self can be defined as autonomous, relatedness, and autonomous-related self in Turkish cultural contexts. Triandis review of the literature highlighted that it is important to make the distinction between vertical and horizontal individualism/collectivism. Vertical collectivism includes perceiving the self as a part (or an aspect) of a collective and accepting inequalities within the collective. Horizontal collectivism includes perceiving the self as a part of the collective, but seeing all members of the collective as the same; thus equality is stressed. Vertical individualism

includes the conception of an autonomous individual and acceptance of inequality. Horizontal individualism includes the conception of an autonomous individual and emphasis on equality. In light of the literature the aim of this study is to examine whether vertical and horizontal individualism/collectivism and self construal's predict autonomous, relatedness, and autonomous-related self at university student.

Method: The research group consisted of 236 (66.7% female, 33.3% male) university students. To collect data the autonomous, relatedness, and autonomous-related scales, self construal Scale and vertical and horizontal individualism/collectivism scale were used. To analyze the data Pearson Correlation and a structural equation model were used.

Results: The preliminary analyses showed that the full model linking vertical and horizontal individualism/collectivism and self construal's and autonomous, relatedness, and autonomous-related self fitted the data well ($X^2/df = 20.39$, GFI = .94, CFI=.90, NFI= .91; RMSEA = .029, $p=0.001$). Overall, we found that vertical and horizontal individualism/collectivism a significantly predict autonomous, relatedness, and autonomous-related self. Specifically, horizontal individualism significantly predicted autonomous-related self ($\beta = .46$, $p < .001$, $t=4.87$). This finding indicates that equality is most important values and the self is independent and the same as the self of others in autonomous-related self. There is no relationships between vertical individualism and autonomous self ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=1.54$), relatedness self ($\beta = .12$, $p < .001$, $t=1.54$). This means that individuals do not acceptance of hierarchy in autonomous-related self. Horizontal collectivism significantly predicted relatedness self ($\beta = .34$, $p < .001$, $t=4.61$). This result show that equality is important values in relatedness self in Turkish culture. Individuals see each other as same rather than different. In addition Horizontal collectivism significantly predicted autonomous-related self ($\beta = .20$, $p < .001$, $t=2.20$). According to Kagitçibasi autonomous-related self consist of both relatedness and autonomous self materials. Individuals feel both dependence and interdependence same time. This finding point that relatedness dimensions of autonomous-related self is expected equality too. Horizontal collectivism significantly predicted autonomous self ($\beta = -.18$, $p < .001$, $t=-2.89$) but relationships direction negative. This indicates that when horizontal collectivism increase and then autonomous self decrease. Vertical individualism significantly predicted relatedness self ($\beta = -.15$, $p < .001$, $t=-2.86$) and autonomous-related self ($\beta = -.17$, $p < .001$, $t=-2.63$) but relationships direction negative. This indicates that when vertical individualism increase and then relatedness and autonomous-related self decrease. There is no relationships between vertical individualism and autonomous self ($\beta = .07$, $p < .001$, $t=1.40$). These findings point that individuals do not acceptance of inequality and hierarchy in Turkish culture. Vertical collectivism significantly predicted autonomous self ($\beta = -.24$, $p < .001$, $t=-3.19$) but relationships direction negative. This indicates that when vertical collectivism increase and then autonomous self decrease. There is no relationships between vertical collectivism and relatedness ($\beta = .15$, $p < .001$, $t=1.93$) autonomous-related self ($\beta = -.001$, $p < .001$, $t=-0.12$).

Conclusion: In conclusion, the study revealed that vertical and horizontal individualism/collectivism is important factors in the autonomous, relatedness and autonomous-related self. Findings indicate that specifically Horizontal individualism is important factors in the autonomous, relatedness and autonomous-related self. Individuals feel more or less equal in status with others. The most important elements are competition and self reliance in vertical individualism. So that inequality and hierarchy are expected in vertical individualism. According to finding self is the same as the self of others in Turkish culture. The most important thing is individuals feel and think everyone same as the in groups. There are no relationships between vertical collectivism and relatedness. This finding indicate that individuals do not acceptance of hierarchy and inequality even though they are relatedness self. In that case competition and different from each other are not important values in Turkish culture.